

ГЛАВНО
УПРАВЛЕНИЕ
НА АРХИВИТЕ
ПРИ МИНИСТЕРСКИЯ
СЪВЕТ

ИЗВЕСТИЯ
НА ДЪРЖАВНИТЕ
АРХИВИ

57

СОФИЯ
1989

Писмо от С. Радев до Петър Манджуков за Йордан Попйорданов — Орце,
ръководител на групата на солунските атентатори,
в което уточнява някои въпроси около застраховката на Орце
на името на С. Радев

София, 9 ноември 1946 г.

Драги Манджуков⁶⁸,

В отговор на писмото ти от 3 т. м. има да ти кажа следното:

На г. д-р Кантарев⁶⁹ не мога за съжаление много нещо да съобща за делото на «Гемиджините»⁷⁰, тъй като не съм добре посветен в него. Най-добре е да се отнесе той до Павел Шатев⁷¹, единствения от живите, играл роля в него.

Орце⁷² дойде в Женева, без аз да зная, че е бил викан. На срещите му със Сарафова⁷³ не присъствувах. На заминаване не ми обади какво са решили. Осигуровката му на мое име дойде за мене като една голяма и неприятна изненада. Сумата се предаде на Сарафова.

За първи път чувам сега, че аз съм бил казал на Орце да скрие от другарите си половината от сумите, получени от него от Сарафова. Питам се в чие въображение се е родила тази глупава басня. Какво съображение съм можел да имам аз, за да му дам тоя съвет? И Орце беше ли човек да слуша чужди ум в такива работи? Това е една клевета за неговата памет. Той беше от калибъра на Левски; главата му сечеше колкото на всичките около него наедно.

Що се отнася до нашите пък отношения, понеже живота и времето са ни разделили отдавна, аз не съм имал случай да се питам какви са сега. Предполагам само, че трябва да са били добри в момента, когато ти издействувах от Генерална стипендия за Нанси⁷⁴.

С поздрав С. Радев

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а.е. 57, л. 3. Оригинал. Машинопис.

№ 45

Писмо от Петър Манджукъв до С. Радев за спомените му
за групата на солунските атентатори и др.

Симоне,

Пловдив, 23 ноември 1946 г.

Затвореното ти писмо от 9. XI. т. г., писано върху обвинна хартия, получих на 11 с. м. Много ти благодаря за това, че ще мога да уведомя г. д-р Кантарев да не се надява да получи нещо от тебе, писано за «Гемиджиите». Впрочем — от това няма голяма загуба, защото има и други грамотни хора, които ще пишат за тях онова, което знаят.

Учудва ме това, което казваш, че едва като си прочел моята картичка, си научил, че си внушил на Орце идеята да каже на другарите си половината от получената от Б. Сарафов сума. Ти питах в чие въображение се е родила тая глупава басня. Какво не бих дал и аз, за да повярвам, че това е глупава басня, родена в нечие въображение! За голямо съжаление, това би било басня, даже глупава басня, ако да не е самата действителност с много печални последици и ако да бяха изчезнали всички доказателства за това. Ако и дипломатите да се славят със слабата си памет, когато това им изнася, аз не вярвам твоята памет да е отслабнала дотолкова, колкото искаш да я представиш, за да таксуваш една минала действителност като глупава басня. Защо Орцевата застраховка е била направена на твое име и защо тя е била неприятна изненада за тебе? Нима ти не си си задавал въпроса: защо *именно на тебе* Орце по тоя начин е върнал на Б. Сарафов действително получената сума от 10 000 лева — на тебе, който, както казваш ти, даже не си присъствувал при получаването на сумата и уговаряне на решенията, взети от Б. Сарафов и Орце? И защо това е било *неприятна изненада*, ако в случая не се касае до гузна съвест?

Вярно е, че ти си дал тая сума на Б. Сарафов. През 1904 г. той ме уведоми за това предаване и подробно ми писа как и за какво е била разходвана. Нима — ако си казал на Б. Сарафов, че получаването на Орцевата застраховка представлява за тебе неприятна изненада, — нима Сарафов не ти е обяснил защо Орце е върнал получената сума и *защо я е върнал именно чрез тебе*?

Прави ми впечатление последният пасаж от твоето писмо, че нашите отношения ще да са били добри, когато си ми издействувал от д-р Н. Геннадиева стипендията за Нанси. Кое то, с други думи, трябва да се чете така: «Ти, приятелю, по мое ходатайство получи стипендия за Нанси; ти трябва да ми бъдеш благодарен и от благодарност не трябва да си спомням за тази моя некрасива постъпка.»

Стипендията за Нанси ми биде издействувана не от тебе, а от покойния Ф. Vogeli, организатора на службата за укрепяване поройщата. Като организатор на службата, където работех и аз, Ф. Vogeli ще да си е имал някакви основателни съображения да настоява за моето изпращане в Нанси, като се има предвид, че той нямаше с мене други връзки, освен служебните — нещо особено важно и — в случая — ласкателно за мене. Ф. Vogeli в тая смисъл беше направил постъпки пред д-р Н. Геннадиев — тогава министър на земеделието — още есента 1905 г. и възобновяваше тия си постъпки през всеки 3 — 4 месеца; през лятото 1907 г. Д-р Н. Геннадиев беше дал на Ф. Vogeli формално обещание, че ще ме изпрати есента същата година в Нанси — така че той — Ф. Vogeli — е човекът, който ми издействува стипендията, а не ти или покойният Антон Пенев, който също — след като беше узнал от Ф. Vogeli, че ще бъда изпратен

в Нанси — искаше да ми се представи за оня благодетел, който ми издействувал стипендията. Както на тебе, така и на Антон Пенев дължа благодарност не за това, че сте ми издействували стипендията, а за това — че не сте противодействували на покойния F. Vogeli.

Но, даже да би било така, както твърдиш ти, чувството на благодарност не следва да убие в мене чувството на справедливост и истина: поради това, че негърът е направил някому някаква услуга, не следва да се твърди, че неговото лице е бяло като сняг.

Не вярвам и не желая да дойдеш в положение да зависи нещо в живота ти от мене; но, ако — не дай Боже — би станало това, ти би имал случая да се увериш, че не бих пожалил нито труда си, нито средствата си, нито даже себе си, за да ти бъда с нещо полезен. Но да жертвувам истината — това няма да бъде; това не е по силите ми. И нека да не ти е мъчно, защото «нечем пенят зеркало, коли режа крила».

Поздрав: П. Манджуков

№ 47

Писмо от Петър Манджуков до С. Радев за работата над спомените му и въпроси към С. Радев относно Цариградския революционен комитет

Пловдив, 22 октомври 1950 г.

Драгий Симоне,

Пиша ти с пишуща машина, защото книгата, върху която е написано настоящето, разлива мастилото, а пък друга книга на пазара не се намира.

Пиша своите спомени⁷⁷. Първите два тома са привършени. Ония, които са ги чели, казват, че те не са действували върху тях като приспивателно средство, а това ми дава кураж да продължа с написването на останалите два или три тома.

Това обстоятелство — написването на третия том — ми наложи да те безпокоя с настоящето, за да установя някои обстоятелства от миналото.

Прочее, върху тук приключената картичка с надписан мой адрес, моля ти се да ми явиш:

1. През периода 1895 — 1898 г., когато ти си следвал в лицей Галата-Сарай, имало ли е образуван в Цариград македонски комитет?

2. От кои лица е бил образуван тоя комитет?

3. Доколкото можеш да си спомниш, до 1898 г., когато ти си напуснал Цариград, кои лица са влизали в тоя комитет?

Би ми направил една неоценима услуга, ако — накратко — ми дадеш горните сведения.

Поздрав: П. Манджуков

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 5. Копие. Машинопис.

№ 48

Писмо от С. Радев до Петър Манджуков за здравословното му състояние и обещание да отговори на въпросите от писмото с дата 22 октомври 1950 г.

София, 28 октомври 1950 г.

Драги Манджуков,

Поради това, че напоследък много работих, страдам от умствена преумора и лекарите ми забраняват засега да пиша. Щом си отпочина, ще отговоря веднага на писмото ти от 22 т. м.

Със сърдечен поздрав

С. Радев

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 7. Оригинал. Ръкопис.

№ 49

Писмо от Петър Манджуков до С. Радев за получено негово писмо

Пловдив, 29 октомври 1950 г.

Драгий Симоне,

Писмото ти от 28 т. м. получих днес. Стискай си зъбите, защото малцина сме останали от една епоха, която едва ли ще се повтори в историята на нашето племе и която не е още подробно описана, за да послужи на бъдещите поколения като изживян човешки опит за освобождението на човека от суеверията на властта и държавата.

Най-голямо удоволствие ще бъде за мене да науча, че здравето ти е възстановено и че ще мога да получа отговор на писмото си от 22 т. м. — нещо, което очаквам с най-голямо нетърпение.

Друго нещо около нас тука няма. Както всякога, аз съм жив и здрав; жена ми, която има захарна болест от 15 години насам, понякога се превръща в истинска захарна фабрика, а понякога производството съвсем намалява — така че има с какво да си разнообразим живота.

Поздрав на тебе и г[оспо]жата от двама ни: П. Манджуков

P. S. Бих желал да науча върху какво работиш понастоящем. Моите писания ще могат да видят бял свят или след смъртта ми, или когато ще престанат ограниченията на мисълта в България. Същия

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 8. Копие. Машинопис.

№ 50

Писмо от Петър Манджуков до С. Радев, в което настоява да получи отговор на въпросите си от писмото от 22 октомври 1950 г.

Драгий Симоне,

Пловдив, 21 декември 1950 г.

От 18. X. т. г., когато ми беше пратил писмото си, с което ме уведомяваш, че лекарите ти предписали пълна почивка поради умствена преумора, минаха почти 2 месеца.

Вероятно ти ще да си вече отпочинал и ще можеш да ми дадеш някои сведения, които исках от тебе с писмото си от 22. X. т. г., а именно:

- 1) През периода 1895 — 1898 г., когато ти си следвал в лицей Галата-Сарай, имало ли е образуван в Цариград македонски комитет?
- 2) От кои лица е бил образуван този комитет (ако е имало такъв)?
- 3) Доколкото можеш да си спомниш, до 1898 г., когато ти си напуснал Цариград, кои лица са влизали в този комитет?

Ще чакам с нетърпение твоя отговор, за да попълня моите записки. Бих ти пратил картичка за отговор, но изглежда, че ти не би си послужил с нея, както не си беше послужил и миналия път с оная, която бях приложил в писмото си.

Поздрав на тебе и г[оспо]жата от мене и г[оспо]жа Манджукова

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 9. Копие. Ръкопис.

П. Манджуков

№ 51

Писмо от С. Радев до Петър Манджуков
за изпращане на исканите сведения
за Цариградския революционен комитет

Драги Манджуков,

София, 23 декември 1950 г.

Утре или най-късно други ден, понеделник, ти изпращам исканите бележки. Ще искам някои бележки и от тебе.

Със сърдечен поздрав

С. Радев

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 10. Оригинал. Ръкопис.

№ 52

Писмо от С. Радев до Петър Манджуков за участието му
в Цариградския македонски революционен комитет

София, 25 декември 1950 г.

Драги Манджуков,

Отговарям на твоите въпроси.

До есента на 1896 г., когато Ляпов⁷⁸ напусна Цариград, ние знаехме него като комитет. Кой бяха заедно с него, нито той ни каза, нито ние го питахме.

След заминаването на Ляпова аз знаех като комитет Т. К. Танева⁷⁹, чиновник в Екзархията, приятел на Трайко Китанчева⁸⁰ от време на учителствуването им в Солун. През есента на 1897 г. той ме прати с едно шифровано писмо и едно устно поръчение, което съм забравил, до председателя на Централния комитет в Солун д-р Христо Татарчев⁸¹: когато предадох писмото на последния, у него беше Даме Груев⁸². Те казаха, че ще му отговорят. После Даме ме взе да преспа у него. Когато минахме прага на къщата му, втурна се подире ни един селянин с голяма гугла: това бе Гоце Делчев⁸³. Начинът, по който и той ме разпитва за Танева, още повече ме затвърди в [мълвата], че той е комитета. Кой други бяха с него, не зная. Ние бяхме много млади, стеснявахме се да разпитваме, и имаше работи, които не ни се казваха.

Ние, младежта, съставлявахме, тъй да кажа, агитационни групи.

1. В Лицея бяхме аз и Владимир Робев; с нас заедно неколцина другари съчувственици. След моето заминаване остана като първо лице Робев. Когато той замина замести го Никола Милев.

2. Имаше една втора група в Семинарията. В нея главното лице беше Христо Шалдев.

3. Имаше една трета група между ресенските градинари. Нея водеше Никола Кокарев от ресенските села, служащ в една българска фирма в Балкапан, сетне войвода в Ресенско и там убит⁸⁴.

Сега ще те моля да ми дадеш и ти някои сведения за някакъв революцио-

нен македонски комитет в Женева⁸⁵, около Герджикова⁸⁶, а също и за нашия другар Славе Мерджанова⁸⁷.

Сърдечен поздрав на тебе и на семейството ти

твой С. Радев

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 11 — 12. Оригинал. Ръкопис.

№ 53

Писмо от Петър Манджуков до С. Радев за работата му над спомените «Първите стъпки» и въпроси около дейността на Славчо Мерджанов и убийството на Димитър Македонски

Пловдив, 4 януари 1951 г.

Драгий Симоне,

Писмото ти от 25. XII. 1950 г. получих на 27 с. м. Много ти благодаря за изпратените бележки. Вчера ти изпратих като препоръчителна пратка (разписка № 006888) първата част от моите спомени с подзаглавие «Първите стъпки». Тя обема годините 1895 — 1899 г. Там ще намериш подробности от живота на Мерджанова за този период. Втората част, която ще ти пратя, след като ми върнеш първата, с подзаглавие «В четата на Гоце Делчев», дава подробности за живота на Мерджанова и Соколова през втората половина на 1899 г.⁸⁸

Относително Цариград, който съставлява обект на третата част от моите спомени (която част пиша сега), интересуват ме някои въпроси, за които ще те главоболя:

1) Нанчо Калчев и градинарите Цветко Наумов и Хаджията, които ми бяха препоръчани от тебе и Ляпова преди заминаването ни с Мерджанова в Цариград (ако не ме лъже паметта на 29 или 30 октомври 1899), към кои от Цариградските македонски комитети са принадлежали преди нашето отиване в Цариград?

2) Коя е тая г[оспо]жа Шишманова, която живееше в Цариград през 1899 и 1900 г. и при която Н. Милев отиваше често? Имаше ли тя нещо общо с някой от македонските комитети и с кой именно?

3) Знаеш ли нещо за убийството на Д. В. Македонски в Цариград през м. февруари 1898 г.? Интересуват ме главно причините на това убийство и от кои е било нагласено то?

Сега — друго. Ако имаш време и търпение, за да прочетеш изпратената ти първа част от моите спомени, бих те молил да ми пишеш впечатленията си. Ще повторя думите на Сервантеса в предговора му към «Дон Кихот»: «Бих искал, щото тая ми книга да бъде написана най-хубаво от всички писани книги досега. А ако тя е такава, каквато е, причината лежи в това, че тя не може да бъде нещо повече от оня, който я написал.»

Поздрав на двама ви от двама ни: П. Манджуков

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 13. Копие. Ръкопис.

№ 54

Писмо от С. Радев до Петър Манджуков за получаването на спомените на Манджуков и за отслабването на зрението му

София, 12 януари 1951 г.

Драги Манджуков,

Получих ръкописа ти, но не съм го още отворил. Няма нужда да ти казвам, че той много ме интересува; но очите ми са много уморени; аз почти нищо не чета вече извън това, което ми се налага по нужда, и трябва да те предупредя, че за прочитането на твоите мемоари ще ми трябва дълго време.

На новите ти въпроси ще отговоря. Бъди търпелив. Но отговори и ти на тия, за които аз ти писах.

Сърдечно твой С. Радев

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 15. Оригинал. Ръкопис.

№ 55

Писмо от Петър Манджуков до С. Радев за сведенията, които се съдържат в спомените му за Тайния македонски революционен комитет в Женева и за отношението му към анархизма

Пловдив, 30 януари 1951 г.

Драгий Симоне,

Отговарям на въпросите, зададени ми от тебе в писмото ти от 25. XII. 1950. Сведения за Женевския Македонски комитет ще намериш в първата част от моите спомени, озаглавени «Предвестници на бурята. (Анархистите в Македонското революционно-освободително движение). Част първа. Първите стъпки», която ти бях пратил на 5. I. 1951 г. в препоръчан пакет № 6888.

Там, на стр. 7 — 11, 12 — 13, 136 — 14, 16 — 23, ще намериш подробни сведения както за Женевския революционен македонски комитет, така и за Мерджанова през 1899 г., когато се запознах и сблизих с него.

Други сведения за Сл. Мерджанов ще намериш във втората част от моите спомени, озаглавени «В четата на Гоце Делчев», и в третата част, която пиша сега, а също и в спомените ми, които ще последват тая трета част, ако бъда жив да ги напиша, разбира се.

Сега, ако за тебе представлява мъка да четеш моите умотворения, бих те молил да ми пратиш обратно в препоръчан пакет изпратената ми от мене първа част. Аз знам, че онова, което пиша, няма скоро да види бял свят — поне до тогава, докогато има ограничения за печата в България. Бих искал да бъдат отпечатани по-рано, даже ако това би било в чужбина, но нямам връзки в странство, ако и да съм готов на всички материални жертви за реализирането на това отпечатване.

Времето, в което живеем с развилнелия се етатизъм, налива вода във воденицата на анархистите индивидуалисти; а аз бих искал чрез отпечатването на

монте спомени — да взема участие в подема на анархистическите индивидуалистични идеи в Европа.

Поздрав!

П. Манджуков

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 16. Копие. Ръкопис.

№ 56

Писмо от Петър Манджуков до С. Радев с въпроси около убийството на Димитър Македонски и неговата роля в него;
за следването му в Женева и отношението му към анархизма

Пловдив, 26 март 1952 г.

Драгий Симоне,

Преди всичко извинявай, че отново — след повече от година — те безпокоя с настоящето. Не бих могъл отдругаде да почерпя сведенията, които ми са нужни, за да бъдат записките ми пълни и достоверни.

1

а) Знаеш ли защо и от кого — на 21 февруари 1898 г., когато ти си бил ученик в Цариградския лицей «Галата-Сарай» — е бил убит в Цариград писателя журналист Д. В. Македонски?

б) Имаш ли някакво участие или отношение към това убийство, при което физическият убиец бил един ресенчанин — градинар, действующ съгласно решението и по заповед на някакъв македонски комитет в Цариград?

в) Ако не си взел участие в убийството на Д. В. Македонски като един от инспираторите и ако не си имал никакво отношение към него, моля те да ми явиш по каква причина си бил задържан от Цариградската полиция към края на м. февруари или началото на м. март 1898 г.⁸⁹?

2

Към края на м. септември 1898 г. Сл. Мерджанов, Йордан Калчев и аз напуснахме Женева, където живеехме при М^{ме} М. Chevallaz на ул. «Chemin des Minoteries» № 8, и заминахме за Македония: Мерджанов за Солун, а ние двама с Калчев — за Скопие. През м. октомври 1898 г. Калчев получи в Скопие едно писмо от М^{ме} Chevallaz, която му пишеше, че няколко дни след нашето заминаване, при нея дошъл на квартира и пансион един българин, анархист по убеждение, някой си Симон Трайчев. Тогава за пръв път аз чух твоето име. Той българин (т. е. ти) дошъл в Женева да следва право⁹⁰.

В Скопие колелото на нашия живот се завъртя не така, както искахме ние — Калчев си замина обратно за Женева, а аз хлътнах в затвора. Към 10 май 1899, след като бях оправдан от съда в Скопие, аз бях изгонен от Турция. Пристигнах в София, където Мерджанов ме заведе в хотел «Кобург», където живеехте с Д. Ляпов, и ме запозна с вас двамата. Значи кратко време след пристигането си в Женева, ти си се отказал от намерението си да следваш в университета в тоя град и си се върнал в София.

За пълнотата на моите записки и за тяхната достоверност, налага ми се да узная точно:

- а) В Женева през 1898 г. ти случайно ли попадна на квартира и пансион при М^{ме} Chevallaz или нейния адрес ти е бил даден от някого?
- б) Ако адреса на М^{ме} Chevallaz ти е бил даден от някого, от кого именно?
- в) Защо ѝ беше казал тогава и защо твърдеше и пред нас до м. май 1901 г., че си бил по убеждение анархист, когато ти никога не си имал такива убеждения?
- г) Като беше отишъл в 1898 г. да следваш право в Женева, защо веднага напусна тоя град и се върна в България? Това не ще да е било поради липса на материални средства, защото 3 — 4 месеца по-късно аз се запознах с тебе в софийския хотел «Кобург», където беше твоята квартира; тоя хотел беше много скъп по онова време; ти се хранеше в ресторантите «Континентал», «Балкан» и «България», които бяха скъпи ресторанти; ти всякога се обличаше изискано и модно, за което също трябваше да се плаща добре; ти всяка вечер посещаваше «Сан Стефано» и други вечерни заведения, където отиваше хай-лайфа на София; — нещо, за което също трябваша пари. Изобщо ти живееше на широка нога — нещо, което не става без материални средства. Така, че при наличността на достатъчно средства, въпроса — защо си напуснал така бърже Женева — се налага сам по себе си.

Горните въпроси живо ме интересуват и аз те моля да ми отговориш на тях по възможност най-бързо, ако и накратко.

Пак те моля да ме извиниш за безпокойството, което ти създавам с настоящето. Тия въпроси ме интересуваха още от момента, когато се запознах с тебе; нямах по-рано време да се занимавам с тях и да търся техния отговор. Сега е малко късно, но по-добре късно, отколкото никога.

Поздрав на тебе и семейството ти от мене и М^{ме} Манджукова!

П. Манджуков

P. S. Прилагам един плик с надписан мой адрес с едно листче в плика за отговор.

П. Манджуков

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 17 — 18. Копие. Ръкопис.

№ 57

Писмо от Петър Манджуков до С. Радев с напомняне да му отговори на въпросите от писмото от 29 март

Пловдив, 9 юли 1952 г.

Драгий Симоне,

От 26 март т. г., когато ти пратих последното си писмо (обратна разписка от 29 март т. г.), до днес изминаха точно 105 дни. В това си писмо те молих накратко да ми отговориш на няколко ясно зададени въпроси. В продължение на 105 дена, ако би си губил времето да рисуваш на ден само по една буква, пак би могъл да ми отговориш.

Но ти мълчиш. Види се, ти изпускаш из предвид, че и мълчанието е тоже един отговор — при това, много красноречив отговор. Прочее — много съм ти признателен за този твой красноречив отговор!

Поздрав! П. Манджуков^в

Р. С. Аз пак съм на кяр: научих, че щраусът е умен като български дипломат; и че българските дипломати са хитри като щрауса. . .

П. Манджуков

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 19. Копие. Ръкопис.

№ 58

**Писмо от Петър Манджуков до С. Радев за въпросите,
на които не му е отговорил С. Радев от 29 март 1952 г.
и за здравословното му състояние**

Пловдив, 3 юли 1954 г.

Драгий Симоне,

Съвсем случайно се научих, че си бил сериозно болен, че си бил отчаян и че си плакал.

На нашата възраст едно сериозно разболяване не е нещо за шегуване. За голямо съжаление, не съм в състояние да ти помогна или да ти бъда полезен освен със следния съвет:

Не плачи! Плачът разслабва волята и сам той е признак на безсилие и отчаяние.

Не се отчайвай! Отчаянието, без да ти помогне с нещо, само ще намали твоята сила за съпротивление на болестта.

Ти имаш едно верно и сигурно средство да си помогнеш и да се утешиш сам, като разровиш в паметта си, за да намериш някой случай в живота си, когато не си действувал по груби, егоистични подбуждения. Намериш ли такъв случай — ако ще би той да е един-едничък — няма защо да се отчайваш и да плачеш: спомена за него ще покрие спомените за всичките ти грешки, заблуждения и престъпления.

Та — рови в паметта си, търси! Може би ще намериш такъв някакъв случай, ще се утешиш и ще се примириш с безконечността.

Във вселената стават много чудеса, така че не е изключено да стане и такава едно чудо.

Желая ти спокойствие на духа:

П. Манджуков

П. П. Не на мене, а на самия себе си сега трябва да отговориш на въпросите, които ти бях задал в писмото си от 26 март 1952 г.

Пак ти пожелавам спокойствие:

П. Манджуков

ДА — Пловдив, ф. 962 к, оп. 1, а. е. 57, л. 20. Копие. Машинопис.